

Kinderen

INTERNET: ONONTKOOMBAAR EN ONWEERSTAANBAAR

vrágen om ICT

Wij als (oudere) volwassenen lopen hopeloos achter bij onze kinderen. Denkend aan Internet en computers zien we lusteloze kinderen die zich laten paaen door snelle opwinding. We hebben het mis. Een weldenkend kind laat zich niet afschepen met zinloos geneuzel. Het wil uitgedaagd worden, creëren, produceren. ICT geeft een kind die mogelijkheid, alleen wij zien het niet.

José Reijntjens

ICT, en vooral Internet, heeft ons leven voorgoed veranderd. Ten goede of ten kwade, daar zijn de meningen over verdeeld. Terwijl volwassenen zich buigen over de gevaren van sociale media, verkennen kinderen alle facetten van het World Wide Web vanuit hun feilloze intuïtie. Een wereld zonder Internet kennen kinderen niet. Zij hebben een voorsprong die het begeleiden en opvoeden weliswaar ingewikkeld maar ook boeiend maakt. Het houdt ons in elk geval bezig. Deze maand bijvoorbeeld, worden de Media Ukkie Dagen gehouden. Dan worden de resultaten bekendgemaakt van het onderzoek naar mediagebruik en -gedrag bij peuters en de manier waarop ouders omgaan met mediaopvoeding. De Media Ukkie Award voor de beste app wordt uitgereikt en er wordt ingegaan op actuele ontwikkelingen zoals de iPad-school van Maurice de Hond en digitaal pesten. We kunnen het allemaal meemaken via het World Wide Web.

De ontwikkelingen gaan snel maar de raderen van instituties draaien langzaam. Scholen en kindercentra kijken, op een enthousiaste groep voorlopers na, liever de kat uit de boom. Boven-

dien is er nooit geld, en nu al helemaal niet. ICT lijkt een luxe waar bovendien allerlei gevaren aan kleven... Zoals elke nieuwe ontwikkeling, roept ook die van ICT weerstand op. Kinderen lezen niet meer, hoor je vaak. Wie kan zich nu nog voorstellen dat de eerste leesboeken met grote vijandigheid bekeken werden? Al die letters zouden je hoofd leegmaken!

Al die oppervlakkige informatie op internet; je wordt er dommer van? Of word je er juist slimmer van? Of hangt het samen met je onderwijsvisie? En met je pedagogische visie? Of met hoe je het invoert en inzet?

BBMP legt haar oor te luister bij twee enthousiaste voortrekkers die je meetrekken in het wereldwijde web van jonge, computerende kinderen in de setting van school en kindcentrum.

ICT in Brede Scholen

Als projectleider van het Landelijk Steunpunt Brede Scholen heeft Job van Velsen goed zicht op ICT-ontwikkelingen in Integrale Kindercentra, Brede Scholen, Sterrenscholen en alle aanverwanten. Hij heeft een rijtje namen paraat voor het geval er dieper op de praktijk wordt in-

gegaan. 'De mensen ter plekke kunnen je dat veel beter uitleggen', zegt hij. Toch heeft hij zelf ook veel ideeën over de rol die ICT en Internet kunnen spelen voor de kinderen in de kindercentra.

'ICT-gebruik is volop in ontwikkeling. Het is de tendens en de wens van organisaties om verschillende ICT-functies als administratie, aanwezigheidsregistratie en inhoud te integreren in één concept. Dat gaat nog niet helemaal vanzelf. Eigenlijk is het wiel wel uitgevonden maar rijden lukt nog niet.' De kinderopvang weet alles van slecht op elkaar aansluitende administratieve systemen maar met inhoudelijke programma's is er minder ervaring. Job: 'De integratie van inhoudelijke methodieken verloopt in het onderwijs ook nog niet voortvarend omdat concurrerende uitgeverijen geen belang bij compatibiliteit lijken te hebben. We gaan daar nu gesprekken over voeren.'

Apps voor jonge kinderen vliegen als paddenstoelen uit de grond. Adviserende sites en begeleidende programma's houden daarmee gelijke tred. Zo ontwikkelde het Kinderopvangfonds Digidreumes voor pedagogisch medewerkers en ouders, met actuele informatie en

18 BELEID BESTUUR MANAGEMENT & PEDAGOGIEK IN DE KINDEROPVANG • APRIL 2013

'Het algemene beeld van het passieve kind aan het beeldscherm contrasteert met onze visie en ervaring waarin kinderen creëren in plaats van consumeren.'

> beoordelingen van peuter- en kleuterapps. Voor het onderwijs zijn er Kennisnet en de Digi-school. Er is waarschijnlijk geen klas meer te vinden die geen Digibord heeft.

'Het zijn mooie middelen', vindt Job, 'maar de potenties van het "gewone" internet en de social media worden nog onvoldoende benut. Ik zie Internet als een middel voor kinderen om zich de wereld eigen te maken. Andersom slaan kinderen via het Internet bruggen naar de wereld. Thuis doen ze dat al, school en kinderopvang kunnen hier nog meer op aansluiten zodat er communities ontstaan. De ontwikkelingen gaan snel en natuurlijk is er ook weerstand. Angst voor het onbekende en vooral gebrek aan tijd om het je toe te kunnen eigen zijn daar debet aan. Er is weinig maatschappelijke ruimte en er wordt, zeker op dit moment, niet in geïnvesteerd. Maar uiteindelijk moet je het vooral ook willen. Ik zie dan dat er toch al veel is bereikt!'

Job beschrijft een aantal voorbeelden. 'ICT staat prominent op de agenda bij de twaalf scholen die deel uitmaken van de pilot Flexibilisering onderwijstijden. Bij de Sterrenscholen met openingstijden van 7 tot 7, geïndividualiseerde leerreizen en nadruk op taal en rekenen is geïntegreerde ITC een must. Laterna Magica is een prachtig voorbeeld van een kindcentrum dat zich manifesteert als 'natuurlijk lerende school'. Ook daar volgen kinderen hun persoonlijke leerlijn. Er wordt gewerkt met digitale portfolio's die met ouders worden besproken. Kinderen mogen daarbij zijn. Peuters werken er met iPads die door ouders zijn aangeschaft.'

Job van Velsen benadrukt dat deze voorlopers nog maar aan het begin staan. Maar goed voorbeeld doet goed volgen en de kinderen lopen op de troepen vooruit; de ICT-toekomst lijkt er rooskleurig uit te zien.

Een gat in de muur

Dure laptops, iPads en internettelefoons zijn niet altijd vereist om een internetrevolutie tot stand te brengen. De Indiase professor Sugata Mitra (zie de filmpjes op YouTube) voerde een aantal jaren geleden een onderwijskundig experiment uit. In regio's waar nauwelijks of geen onderwijs, laat staan internet beschikbaar

was, plaatste hij computers in een gat in de muur. Waar mogelijk met internetverbinding en waar niet beschikbaar plaatste hij games op de computer. Vervolgens trad hij terug en wat gebeurde er? Kinderen die nog nooit een computer van dichtbij hadden gezien wisten het ding in no time aan de praat te krijgen. Binnen een paar weken leerden ze zichzelf het noodzakelijkste Engels aan en maakten zich de spelletjes eigen. Kinderen werkten samen. Er waren doeners en kijkers, leiders en volgers. Uit Sugata Mitra's vervolgonderzoek bleek dat het rendement van internetonderwijs het grootst was in arme gebieden waar computers en internet niet beschikbaar zijn. Scores op technisch onderwijs gingen daar omhoog van 30 naar 40 procent. In gebieden met gezinnen waar al computers aanwezig waren, steeg het rendement van 80 naar 83 procent. Sugata Mitra beveelt overheden aan ICT- en internetonderwijs vooral en eerst te ondersteunen in achterstandsgebieden.

Onze klas, mijn wereld

'Achterstanden eerst' was ook een gedachte achter het door de Bernard van Leer Foundation bekostigde project van het lectoraat Ontwikkelingsgericht Onderwijs van de Hogeschool InHolland. Els Schellekens zet het Internet in om de sociale competenties van kinderen in groep 1 tot en met 4 te bevorderen.

Sociale competenties? Dus geen taal- of rekenapps?

'Inderdaad', zegt Els Schellekens, als pedagoog aan dit project verbonden. 'Het gaat om identiteitsvorming, om sociale relaties, om de groep en om burgerschap. Die vier pijlers vormen samen het doel van het project. Impliciet wordt

natuurlijk ook de taalontwikkeling van kinderen gestimuleerd. ICT en Internet nemen een grote plaats in het project in. Kinderen werken op de computer aan eigen teksten, doen onderzoek, maken en plaatsen foto's en filmpjes.'

Els, gepokt en gemazeld in het werken met thema's rond diversiteit, vindt het belangrijk dat het onderwijs aansluit bij de digitale wereld die bij de meeste kinderen thuis gemeengoed is. 'Je vergroot de kloof tussen thuis en school als je klassikaal voortsuddert met boekjes en schriftjes terwijl er thuis volop wordt gefacebooked en getwitterd. Ons project laat zien dat ICT en Internet op school de betrokkenheid van ouders thuis vergroot.' Een mooi voorbeeld hiervan is het klassendagboek waarvoor kinderen als 'journalisten van de dag' dagelijks tekstjes en foto's aanleveren. Aan het eind van de dag kijken ze met de klas terug op wat er bijzonder was. Dat kunnen ze thuis met hun ouders ook doen, via het weblog van de klas. Op die manier verbind je beide werelden.'

Kinderen werken veel samen in het project. De journalisten van de dag zijn samen verantwoordelijk voor de rapportage in het klassendagboek. Zo leren de kinderen wat het betekent om samen te werken en te publiceren. Ze discussiëren bijvoorbeeld over de vraag of op het weblog mag staan dat er herrie was in de klas, en of een kind een foto mag verbieden waar hij of zij minder voordelig op staat.

Het onderdeel 'zelfportretten' maakt kinderen enerzijds zelfbewust en anderzijds vertrouwd met ICT. 'Kinderen zijn zelf producent. We schotelen ze niets voor en werken ook niet in een afgeschermd omgeving. De leerkrachten zijn er natuurlijk wel bij als er iets onverwachts gebeurt. Toen kinderen foto's van hun lievelingsdier opzochten, stuitte de kattenliefheb-

BELEID BESTUUR MANAGEMENT & PEDAGOGIEK IN DE KINDEROPVANG • APRIL 2013 19

bers onvermijdelijk op heel andere poezen. Wat blijkt: jonge kinderen zijn daarin helemaal niet geïnteresseerd. Ze giechelen even en gaan vrolijk verder op zoek naar hun cyperse vriendjes.' Het project heeft veel opgeleverd ten aanzien van samenwerking tussen kinderen en het groepsgevoel. Els vertelt over de welkomstvideo die groep 2 en 3 maakte voor nieuwe kinderen in groep 1. Kinderen uit groep 3 interviewden en filmde kinderen uit groep 2. Ze vroegen hun bijvoorbeeld in welke hoek zij het liefst speelden en waarom. Een kind dat niet mee wilde doen werd toch nog bij de klus betrokken toen hem gevraagd werd de flipcamera te bedienen. En alle kinderen kwamen in beeld. Zo ontstond er een mooie coproductie die de makers trots presenteerden aan de nieuwkomers in groep 1: 'Dat hebben wij gemaakt, met ons allen'.

Kinderen zijn producent

Het uitgangspunt dat kinderen actief produceren en verantwoordelijkheid leren nemen op internet, loopt als een rode draad door het verhaal van Els Schellekens. 'Veel volwassenen associëren computergebruik met passief con-

sumeren. Kinderen mogen er niet te lang achter: we stellen tijdslijnen en als de tijd om is, worden kinderen naar buiten gebonjourd. Met dat laatste is natuurlijk niets mis want buitenspelen is belangrijk en leuk, dat vinden kinderen zelf ook. Maar het algemene beeld van het passieve kind aan het beeldscherm contrasteert met onze visie en ervaring waarin kinderen creëren in plaats van consumeren. Internet vergroot hun wereld en verbindt die met hun omgeving. Bovendien biedt het project internetervaring aan kinderen uit alle lagen van de bevolking en draagt het daardoor bij aan de emancipatie van kinderen in achterstandsituaties. Ook de opvattingen van Freinet en zijn taaldrukwerkplaats zijn in het project terug te vinden. Al is het niet via de ambachtelijke drukpers: actief internetgebruik draagt bij aan vrije meningsuiting en vrije expressie door kinderen. Freinet zou blij opspringen uit zijn graf bij het zien van de teksten die de kinderen produceren!'

Wijze lessen?

Organisaties die actiever met ICT en Internet aan de slag willen gaan kunnen hun voordeel

doen met de ervaringen van het project 'Onze klas, mijn wereld'. Waar moeten zij rekening mee houden?

'Het vergt wel wat van de leerkrachten hoor. Je moet je het digitaal werken eigen maken, en dat is, zeker in het begin, erg arbeidsintensief. Denk aan eigen scholing, veel uitleg aan jonge kinderen, materiaal online zetten... Het onderdeel 'zelfportret' kostte enorm veel uren. Overigens kun je daar de kinderen uit de hogere klassen op den duur prima bij betrekken. Leerlingen uit groep 7 en 8 helpen de kleuters graag de digitale snelweg op. We realiseren ons dat het project van belang is om twee redenen: kinderen leven al in de digitale wereld. Als we daar niet op inspringen, leven we straks in een andere wereld dan de leerlingen. Parallel daaraan loopt de scheiding tussen the have less en the have-nots. Als school en zeker ook als kindercentrum kunnen we die scheiding voorkomen!

Verder kijken? Zie voor links naar leuke en inspirerende filmpjes W: bbmp.nl/service. Uw wachtwoord is bb2013mp.

